

SUVREMENI PROBLEMI U BRAKU I OBTELJI (INTERVJU SA KARLOM ŠIMEKOM)

Željka Bačurin, urednica i I. FTS-a

Tema ovog broja Spectruma je Brak i obitelj, stoga se radujemo što ste prihvatili naš poziv za ovaj intervju. S obzirom na Vaše impresivno obrazovanje, studij teologije, psihologije i trenutni rad na doktoratu te dugogodišnje iskustvo u radu s obiteljima, možete nam puno toga pojasniti. Biste li voljeli još dodatno nam se predstaviti?

Svećenik sam Varaždinske biskupije, ovdje predajem psihološke predmete. Bavim se savjetovanjem i psihoterapijom, pomažem na jednoj župi i radim na svojem doktoratu. Bavim se partnerskim odnosima, bračnim ili partnerskim, time kako različite crte ličnosti utječu na zadovoljstvo u vezi.

U Vašem radu savjetovanja, koji su problemi s kojima Vam najčešće pristupaju obitelji?

Možemo reći da obitelj od svoje nastanka, kada se dvoje mla-

dih uzmu, pa sve do smrti jednog bračnog para, prolazi kroz različite faze, a svaka faza ima određene zadatke koje ona stavlja pred obitelj i koje treba riješiti. Poteškoće koje su tipične za tu fazu. Nije isto obitelj, recimo, gdje su bračni supružnici već u godinama ili u mirovini, oni nemaju iste probleme kao obitelj koja ima malenu djecu. Dakle, te dvije obitelji žive različit život i one su u različitim fazama. Na primjer, za obitelj koja je tek na početku, bitno je formiranje para, konstrukcija nekog zajedničkog identiteta. Ta obitelj prvo treba ojačati, stvoriti stvarnu novu obitelj, jer ne znači da ako su se dva supružnika našli ili dvoje ljudi koji se žele vjenčati da automatski iz toga nastaje obitelj. Tu zapravo treba puno raditi kako bi se pomirile različite životne priče jer ljudi koji dolaze iz različitih obitelji mogu imati različite vrijednosti i

različite poglede na svijet. Oni to sve trebaju pomiriti, integrirati u tu novu obitelj, u tu novu zajednicu. Često puta to nije lako ili možda nema razumijevanja, a također treba i definirati odnos s obiteljima iz kojih dolaze. Koliko ćemo često posjećivati roditelje, hoćemo ići nedjeljom na ručak, hoće oni doći k nama. Te stvari se možda čine banalnima, ali često mogu stvarati probleme ili ako mladi supružnici žive u istoj kući, možda na drugom katu, pitanje je onda upliva, bilo s jedne ili druge strane. Koliko ta obitelj onda utječe na novu obitelj. Tu mogu isto nastati problemi da nova obitelj nije uspjela ojačati i odvojiti se.

Naravno, tu je još jedan od problema što taj mladi par, tih dvoje ljudi je zaljubljeno, ali često u toj idealizaciji ne mogu dobro procijeniti hoće li oni stvarno moći ostvariti zajednički život uzevši u obzir njihove razlike, možda njihova očekivanja, njihove vrijednosti itd. Puno toga tu igra važnu ulogu. Dakle, mladi par koji želi osnovati obitelj zapravo bi se prvo trebao dogovoriti i imati jasnu viziju svoje

zajedničke budućnosti i svojeg zajedničkog života. Mora postojati temeljno slaganje, što ne znači da će se u svemu složiti ili da se moraju. No nije dobro ako se ne slažu u temeljnim vrijednostima, npr. vjere, životne vrijednosti, gdje će živjeti, na koji način, od čega, koliki će broj djece imate, hoće li uopće imati djece ili ne. Sve su to stvari koje trebaju usuglasiti ili se složiti oko njih.

Smatram da nam je ponekad teško razlučiti koji je problem duhovne prirode za razliku od, recimo, nekih psihičkih problema ili jednostavno karakternih neslaganja. Možete li nam pojasniti po čemu se ti problemi razlikuju?

Ovo pitanje je važno s time da nije uvijek lako razlikovati radi li se o duhovnim ili psihičkim problemima. Međutim, možda jedan kriterij je takozvana radna sposobnost. Ako vidimo da osoba nema nekih poteškoća u svojem radu i svakodnevnom funkcioniranju, da to odrađuje prilično dobro, onda možemo reći da ako je neki problem da onda nije takav da bi ju značajno ometao u njezinom funkcioniranju ili možda uopće onda nije psihički, nego

duhovni problem. Naravno, tu možemo i razlikovati sadržajno. Duhovni problem bi bio zapravo više problem vezan uz vjeru, smisao života i slično, dok su više psihički problemi vezani uz bračnu komunikaciju, bračno slaganje, organizaciju zajedničkog života i slično.

Zar nije to povezano, u smislu da ako netko ne vidi svoj život kao smislen da to nužno utječe na njegovu osobnost i ponašanje?

Naravno da utječe na raspoloženje, samo što mu psihologija ne može reći koji je smisao njegovog života. Ne mora nužno biti kroz vjeru. I logoterapija, koju možemo prevesti kao liječenje smislom, zapravo kaže da osoba treba naći neki smisao, nešto čemu će se posvetiti u svojem životu, nešto što nju nadilazi i to će dati smisao njezinu životu i naravno, bit će onda manje sklona možda i nekoj depresiji, nezadovoljstvu i slično.

Osim logoterapije koju ste sada spomenuli, koja još rješenja postoje za te probleme i kojim metodama se Vi služite u svom radu?

Ja gledam jedan razvojni ciklus obitelji, dakle u kojem stadiju se

obitelj nalazi. Je li ona na početku, ima li malenu djecu, je li obitelj s adolescentima ili već obitelj s odraslom djecom jer onda se sasvim mijenja pristup, a i različiti su problemi. Obitelj s malenom djecom ima najčešće probleme oko toga kako se prilagoditi, odnosno, kako napraviti prostor tom djetetu ili više djece. Što je više djece, treba više pažnje i brige, a to stavlja veliki zahtjev pred roditelje. Može li im netko u tome pomoći ili nemaju pomoć, to je isto važno. Tu može biti problem što se supružnici mogu jako udaljiti, što kasnije može biti veliki problem jer kada djeca odrastu, supružnici će opet ostati zajedno, bit će sami, dakle, pitanje je koliko su nje govali odnos, koliko imaju zajedničkog ili će zaključiti da su im zajednička bila samo djeca i sad ne znaju više što bi dalje. To čak nije kriza srednjih godina, nego jednostavno često tada, kada su već djeca odraslija, dolazi do prekida veze i shvate supružnici da ne mogu zajedno ili da nemaju zajedničkih interesa ili da među njima nema više ljubavi i slično. Drugo je obitelj s adolescentima gdje može biti više problem u toj

razvojnoj fazi - omogućiti adolescentima da se samostalno razvijaju, da steknu emotivnu samostalnost, dođu do vlastitog identiteta, zdrave vlastite vrijednosti i stavova prema životu, a onda se supružnici trebaju okrenuti sebi i njegovanju svog partnerskog odnosa jer obično su prije više bili zaokupljeni djecom. Onda ili će se posvetiti sebi ili će se, nažalost, razići.

Rješenja za sve ove slučajeve su zapravo iskreni razgovori na koje može biti pozvana i cijela obitelj, ovisno o problemu. Ako je više problem koji se tiče samo supružnika, onda možda djecu ne treba zvati, osim ako je problem koji se tiče cijele obitelji, a najčešće se i tiče jer supružnici su zapravo nositelji. Ako je njihov odnos dobar, bit će i obitelj dobra, odnosno odnosi u obitelji će biti dobri. Ako je njihov odnos loš, neće baš ni u obitelji biti dobri odnosi. Dakle, njihov odnos je temelj koji nosi obitelj.

Što biste Vi rekli da je najvažnije za stvaranje jedne zdrave obitelji, a s druge strane, koja ponašanja smatrate najviše štetnima?

Možda možemo govoriti o nekim

principima ili vrijednostima koje bi trebali njegovati svi članovi obitelji. Jedno od prvih je uvažanje i poštivanje. Ako ne postoji poštovanje i uvažavanje ili sloboda da pojedini članovi obitelji mogu reći svoje mišljenje, ono što osjećaju, a da ih se za to ne kritizira ili da ih se ne podcjenjuje, onda obitelj zapravo neće biti autentična i odnosi će biti loši ili će biti lažni. Poštovanje i autentičnost su temelj. Da ja smijem reći ono što mislim i osjećam, da to ne moram skrivati kao i svaki član obitelji. To ne znači uvijek da je to točno ili da je to ispravno što osjećam, ali ta sloboda da drugi čuju to u čemu ja jesam ili poteškoću koju ja imam.

Naravno, nepokazivanje poštovanja, zanemarivanje ili podcjenjivanje, to su najčešći problemi. Ili kada supružnici doživljavaju da ih drugi zapravo ne poštuju. Tu mogu biti različiti razlozi. Jako utječe naše djetinjstvo i odnosi iz naših obitelji na kakve smo naučili jer najčešće kopiramo ono što smo doživjeli u svojoj obitelji. Npr. osoba koja je odrastala bez roditelja ili s grubim roditeljem, agresivnim, vjerojatno

je osoba koja je naučila na takav odnos i ona će najvjerojatnije takav odnos preslikati na brak, što će onda biti za drugog partnera vrlo teško, jer se pogotovo bračni odnos temelji na empatiji, suosjećanju i razumijevanju i ako toga nema onda je vrlo teško nešto izgraditi, nešto što može nositi. Naravno, tu su i, ne mora nužno biti, poremećaji. Zatim, mogu biti različiti stilovi ličnosti koji čine da su osobe karakterno različite. Npr. osoba koja ima antisocijalni stil ličnosti ili shizoidni, ta osoba vrlo teško može uspostaviti intimu bračnog zajedništva jer su jednostavno njezine crte ličnosti, njezina ponašanja nešto što razara. Te osobe ne pokazuju empatiju, sklone su manipulaciji, laganju, iskorištavanju, što sve djeluje vrlo štetno na bračni odnos.

Što mislite o današnjem načinu odgoja? Znamo da je odgoj naših roditelja, baka i djedova bio dosta autoritativan odgoj pa se kasnije govorilo da mlade generacije previše popuštaju djeci, a već dugo se govori i o problemu tehnologije. Biste li mogli okarakterizirati neke probleme s kojima se današnji

roditelji susreću?

Vrlo zahtjevno i zanimljivo pitanje. Zapravo, najveći problem s kojim se susreću današnji roditelji je što ne postoje principi, ne postoje neka pravila po kojima bi trebalo djelovati, kao što je nekada bilo. To ne znači da su nužno bila dobra, da se djecu kažnjava i da je roditelj uvijek u pravu. Možda je sad čak i mogućnost jednog razvoja da se odmaknemo, nama vladaju neki principi, ali u koje sami možda nismo sigurni ili ne vjerujemo da se treba postupati na određeni način. Naravno, govorili smo o nekim principima ili vrijednostima koje bi bile nužne: poštovanje, autentičnost, odgovornost, to su definitivno tri glavne vrijednosti koje bi roditelji trebali usaditi svojoj djeci. Dakle, ako ih roditelji uspiju to naučiti, da budu autentična, da se prema drugima odnose s poštovanjem te da budu odgovorna, ja bih rekao da je to već jako puno. Možda je pitanje na koji način. To danas nedostaje i nije lako odgovoriti. Šansa je zapravo u tome da svaka obitelj može vidjeti i može njegovati te autentične odnose. Ne zato što sam negdje pročitao ili zato

što mi je netko rekao, ja tražim nešto određeno od tebe, nego zato što osjećam da ti to ne čini dobro, jer mislim da ti nešto drugo čini dobro pa to predlažem. Imamo možda šansu, ne znamo hoćemo li je iskoristiti, izgraditi autentične odnose, ne da ponavljamo nešto što nam je netko rekao ili nešto što mislimo da je dobro, ali možda zapravo ni sami nismo uvjereni da je to tako.

Tema je jako široka i ne možemo se svega dotaknuti, ima li nešto što smatrate važnim objasniti?

Da, tema se tiče baš svega, evo ja mogu za kraj reći, budući da radim i na sudu kao sudski vještak, kada su supružnici već odlučili poništiti svoj brak ili tražiti poništenje braka, zbog kojih razloga ili problema se to događa. Jedan od onih što smo već rekli je da su jednostavno različite ličnosti karaktera koji se nedaju usuglasiti. To može biti oko toga gdje će provesti slobodno vrijeme, hoće li negdje ići, hoće li ostati doma, koliko će komunicirati, tko će dolaziti k njima, što će kuhati. To mogu biti neke banalne stvari, ali puno takvih stvari može poremetiti odnos i onda ako su još

različite ličnosti, ako netko ima, na primjer, antisocijalne crte ličnosti ili shizoidne, ta osoba vrlo teško ostvaruje bračno zajedništvo i druga osoba onda pati, osjeća se loše i vjerojatno će doći do pucanja. Drugo što je problem je idealizacija partnera. Kada osobe projiciraju neke svoje snove, želje ili sliku partnera i zapravo vide samo onu sliku koju su stvorili, a ne vide realno tko je možda ta osoba. Nakon nekog vremena, pogotovo kada počnu zajednički živjeti, se otriježne i vrlo su nezadovoljni. Jer su mislili da je partner takav ili su možda očekivali da će se osoba promijeniti, prilagoditi, a to je zapravo jako loše. Ako ne mogu osobu prihvatiti s njezinim manama, kakva je sada, onda teško da ću je moći prihvatiti i u braku.

Ako netko ima loše situacije kod kuće, gdje osobe ili netko maltretira ili nisu voljene, one traže ljubav i vrlo su osjetljive na neke prve signale ljubavi. To može osobito vrijediti za žene. One se osjećaju nevoljeno (to je povezano s onim osjećajem poštovanja), ne cijene sebe, dakle, traže nekoga tko će ih cijiniti, onda to malo osjete, netko

pokaže interes za njih, često onda odmah to poistovjete s ljubavlju i misle da ih osoba zaista voli. No kasnije se pokaže da se radilo samo o nekom, možemo slobodno reći, iskorištavanju i naravno da takav brak također ne može opstati. Jer osoba je jednostavno pobjegla od neke svoje situacije, nadajući se nečem boljem, a to nije našla. I rijeđe, također, može biti ženidba zbog trudnoće, kod nas je možda još taj tradicijski element izražen gdje se smatra da ako je došlo do trudnoće, da bi se trebali vjenčati što isto na kraju onda završi loše jer ako je to glavni razlog zašto osobe trebaju biti skupa, onda brzo dođe do razočaranja. I ono što smo prije govorili, neusuglašenost ili nedogovor oko zajedničkih vrijednosti, zajedničkog načina života i svega što kasnije stvara dosta problema i svađa. Kasnije se više oko ničega ne mogu dogovoriti, sve postaje problematično i sve postaje razlog za svađu.